

S krepko roko se je pokojnik poprijel tega dela in to prav v trenutku, ko so pruski kralji se polastili nemške cesarske krone in tik črnožoltih mejnikov vstvarili novo mogočno državo, katere se je bilo starodavni habsburški monarhiji po vsi pravici bati.

Grof Hohenwart je z redko bistroumnostjo spoznal, da so se staroavstrijske tradicije popolnoma preživele, in da ž njimi habsburški monarhiji ni več izhajati. In z vso energijo v najlepših letih stoječega, dalekovidnega moža je zasnoval programatičen načrt za presojenje in prenovljenje habsburškega cesarstva.

Hohenwartov politični program svedoči, da je bil pokojnik mož resničnega avstrijskega mišljenja, navdan uprav idealne pravičnosti in previdnosti ter državnik velike koncepcije. Ta program, na čigar podlagi stoji v bistvu tudi današnja državnozborna desnica je trajen spomenik Hohenwartove državniške modrosti in ostane preznamenit zgodovinski dokument za vse čase, zakaj čimbolj se oddaljuje država od tega programa, v toliko večjo nevarnost spravlja svoj obstanek.

V boju za svoj program je grof Hohenwart izkazal toliko znamenitih lastnosti, da so se mu polni globokega spoštovanja uklanjali tudi njegovi sovražniki. V najhujšem boju se je grof Hohenwart izkazal kot čisti značaj, ki je neomahljivo, s čudovito zvestobo in nesebičnostjo, stal za svoje prepričanje in rajši vse žrtvoval, kakor da bi bil samo za las odjenjal od tega, kar je spoznal kot pravično in državi ter dinastiji koristno.

Zgodovina oktoberskih bojov l. 1871. še ni pojasnjena. Proti Hohenwartu so se razen Bensta dvignili Madjari, uplivala je proti njemu nemškega duha nadahnjeva birokracija in generaliteta, uplivali so tudi pruski dvorni krogi. Kako in kaj se je godilo, to pokaže šele bodočnost — istina je, da je Hohenwart padel prav v trenutku, ko je hotel dovršiti svoj poskus, na razvalinah stare Avstrije postaviti novo mlado državo.

Stari sistem je bil zmagal, ali Hohenwartove ideje niso bile premagane, kaj še da bi bile pokopane in pozabljene. Nasprotno, čedalje določnejše se kaže, da je tem idejam in načelom sojeno vstajenje.

Hohenwart se po svojem odstopu od vlade ni odpovedal upanje, da pride končno vendar do zmage njegovih načel, ker je vedel, da je sicer monarhija izgubljena. Vstopil je v parlament in v njem od l. 1897. vstrajno dosledno in uspešno delal na to, česar sam kot ministerski predsednik ni mogel doseči na jeden hip.

Od dneva, ko je grof Taaffe prevzel ministersko predsedstvo pa do zadnjih volitev v državni zbor, je bil grof Hohenwart najuplivnejši parlamentarec in je skrbel zato, da postane Avstrija na podlagi avtonomije svojih kraljestev in dežel ter na podlagi ravnopravnosti vseh svojih narodov vrejena mogočna država, če smo danes že prav blizu temu smotru, je to največ zasluga grofa Hohenwarta.

Pokojnik pa se je posebnih zaslug pridobil tudi za naš slovenski narod. Ves čas, kar je bil član državnega zbora, je bil poslanec dežele kranjske unet zagovornik naših pravic in moder voditelj slovenske delegacije, a kar je slovenski narod v tej dobi dosegel pozitivnih uspehov, za vse se ima zahvaliti grofu Hohenwartu.

Narod slovenski ni nehvaležen, nego ohrani umrlemu državniku vedno hvaležen in časten spomin.

Politični pregled.

Češki renegat dr. Kolisko se je v seji dne 25. aprila nižje-avstrij. dež. zbora zopet jedenkrat razkoračil ter hotel zadati grozovit udarec slovanskim prebivalcem na Nižje-Avstrijskem. Vložil je namreč samostalni predlog, v katerem zahteva, naj dež. zbor čim preje izda zakon, po katerem bi bila nemščina jedini učni jezik na nižje-avstrijskih ljudskih šolah. Tak predlog je imenovani poslanec, kakor znano, stavil že lansko leto, in ga je dež. zbor tudi vzprejel, toda vlada ga ni predložila v potrjenje. Upati je, da stori isto tudi letos, ako ima le še količkaj čuta pravičnosti v sebi. Renegat Kolisko pa ni bil zadovoljen samo s tem načrtom zatiranja avstrijskih Slovanov marveč je z ozirom na zadnji sklep češkega dež. zbora glede uradnega jezika pri avtonomnih uradih na Češkem stavil predlog, naj bode nemščina izključni poslovni jezik pri vseh avtonomnih zastopih in uradih. Kakor razvidno nasprotuje dr. Koliskova zahtevitama Aralno določbam ravnokar vsprejetega zakona v češkem dež. zboru, ker ustreza ta zakon v vsakem oziru na čelu pravičnosti, nasprotno bi pa dr. Koliskov načrt bil skrajno krivičen, nasproti prebivalcem slovanske narodnosti. No, nada je opravičena, da bode tu posegla vmes „Thunova vlada“.

Češki fevdalci in Mladočehi. — V Kutni gori se je izrekel princ Friderik Schwarzenberg za mladočeško politiko, in dunajski židovski in nacionalni, pa tudi antisemitski listi se strašno jeze nad tem pobratimstvom. Zlasti „Neue Freie Presse“, „N. Wr. Tagblatt“ in „Deut. Ztg.“ brijejo s kislim obrazom norce, ter delajo dovtipe, pri katerih jim je hodilo na jok. Vse vedenje Nemcev pa je dokaz, da je govor princa Schwarzenberga za položaj na Češkem in v parlamentu jako važen.

Avstro-ogerska kolonijalna politika. — V seji ogerske poslanske zbornice dne 26. aprila je odgovoril ministerski predsednik Széll ud interpelacije glede poskusov Avstro-Ogerske utaboriti se na kitajskem obrežju. Kakor smo že omenili, so Madjari strogi nasprotniki tej misli, vendar pa se z liberalno stranko ne strinja po vsem Széllova vlada, ker jo je že dobro obdelal grof Goluchovski. Kajpak, da Széll ne bo pokazal nikake določene barve, ker se ne mara zameriti svojim zvestim prijateljem. Vendar pa je poskrbljeno za to, da zmaga naša državna polovica, in da v kratkem odpotuje naša posadka proti kitajskemu obrežju. Madjarom to seveda ne bo ljubo, in bodo napeli vse sile, da se izpolni njihova želja, a konečno bo zmagala vlada velike koristi, ki bodo izvirale iz te kitajske ekspedicije.

Južnotirolsko vprašanje se sicer polagoma toda z neko sigurnostjo bliža rešitvi. Poslanca dr. Kathrein in Heppegen sta v poslednjem času neprestano na delu, ki je imelo dosedaj že nekoliko vspeha. Pred kratkim je bival v Inomostu načelnik italijanskih dež. poslancev baron Malfatti in se je dalje časa razgovarjal z omenjenima zastopnikoma tirolskih Nemcev. Tekom tekočega tedna se prično oficijalna pogajanja. Na vspešni zaključek teh pogajanj računajo vsi merodajni

faktorji, ker vedo, da bo končno vsaka stranka toliko odnehala, da bodo polagoma odstranjene vse ovire za sporazumljenje.

Sprememba rumunskega kabineta. — Po različnih izjalovljenih poskusih, da bi se rešila liberalna stranka, je moral kralj Karol poveriti sestavo novega kabineta Gregorju Cantacuzeneju, da sestavi čisto konservativno ministerstvo. To se je tudi zgodilo. Rumunija ima sedaj aristokratsko konservativno vlado, ki je do cela nasprotna liberalnim težjam podlaga Sturdze. Cantacuzene je star, a najbogatejši rumunski boljar, kateri radi njegovega ogromnega imetka imenujejo „rumunski Nadob“. Omike nima posebne. Zunanja politika ostane nespremenjena.

Slovenci v štajerskem dež. zboru. — Iz Gradca se nam piše: Kako se je že poročalo, se je predlog slov. dež. poslancev za ustanovitev meščanske šole pri Sv. Juriju na juž. železnici s slov. učnim jezikom v seji dne 20. m. m. od večine odklonil, ne da bi se vsaj učnemu odseku odkazal. To je nova praksa v štaj. dež. zboru. Zanimivo pri tem pa je, da sta dan poprej oba kluba nemške večine jednoglasno sklenila in da so še le v seji sami začeli zastopniki južno-štajerskih renegatov agitirati za odklonitev predloga a limine. In ta agitacija se jim je posrečila. Členi nemške ljudske stranke so pokazali, da njihova brutalnost nima nobene meje. Stallner in Lenko pa sta prevzela poveljništvo nemške večine. Slovenci so z ozirom na tako postopanje dne 20. min. m. odšli. Po temeljitem postopanju so sklenili za sedaj še ne izstop definitivno iz dež. zbora, marveč so prišli dne 26. min. m. zopet k seji, pred začetkom dnevnega reda pa je g. dež. glavarja namestnik dr. Josip Sernec v imeni Slovencev oddal sledečo izjavo: „Večini štaj. dež. zbora se je v seji dne 20. min. m. t. l. zljubilo naš predlog za ustanovitev dež. meščanske šole s slovenskim učnim jezikom v Št. Juriju na južno železnici odklonili a limine. S takovo prakso večine proti manjšini ovirani smo v izvrševanju s svojih parlamentarnih dolžnostij, ker nam ni mogoče v tej zbornici predlogov, ki so velevažne za naše ljudstvo, niti spraviti do posvetovanja. Kot zastopniki slovenskega naroda na Štajerskem moramo z vso odločnostjo protestirati zoper tako postopanje, ki prezira parlamentarne, samo ob sebi umevne običaje, kakor so v navadi v drugih dež. zborih, kaže nenavadno mero narodne nestrpnosti proti slovenskemu ljudstvu in najglobokejše žali nas in naše volilce.

Iz ogerskega parlamenta. — V poslanski zbornici je odgovarjal dne 26. min. m. predsednik Széll na interpelacijo glede Kitaja ter izjavil, da se zunanji minister še ni pečal z idejo glede najetja kakega pristanišča ob kitajskem obrežju, in da se kaj tacega tudi ne namerava. Na interpelacijo poslanca Polonny je glede sestanka na Sušaku, kjer se je pobratila hrvatska stranka prava z avstrijskimi Slovenci, izjavljala min. predsednik, da v tem ne uvidi nobene prevelike nevarnosti. Sicer se bo pa spremenil zborovalni zakon po nasvetu banovem, po katerem bodo v bodoče nedopustna taka zborovanja. Interpelant je bil odsoten.

Volilna preosnova v nižje-avstrijskem dež. zboru v tekočem zasedanju ne bode zagledala belega dne. Prvotni načrt za spremembo dež. in dunajskega mestnega volilnega reda je večina v odseku zavrgla ter naročila poročevalcu, naj izdela nov načrt, toda ta dosedaj še ni izvršil te naloge in je najbrže tudi ne bo pred koncem zasedaja, ki bo vsekako pred binkoštnimi prazniki.

Pravice poljskega jezika v Prusiji so kakor znano, tako minimalne, da se o njih niti govoriti ne more. Prav malo manjka, da vlada tudi v zasebnem življenju ne prepove rabe poljskega jezika. Pred nedavnim smo poročali, da je pruski naučni minister odbil prošnjo poljske duhovščine za dovoljenje, da bi se smelo vsaj krščanski nauk poučevati v poljščini. Te dni je pa isti pruski minister prepovedal tudi

zasebni pouk v poljščini, le jednega ali dva učenca sme kaka zasebna učiteljica v prostem času učiti tega jezika, to pa seveda le tedaj, ako za tem ne tiče politični namen. Strogo pa je prepovedano več oseb skupaj poučevati v poljščini. Kaj tacega je pač le na Pruskem mogoče, koder se vsi državni stebri tresejo za nemštvo. Kakšen krik bi pač navstal, ko bi Slovani tako divjaški postopali nasproti Nemcem. Cel svet bi pisal o barbarih in nasilnikih nemškimi nasilnikom se pač nič žalega ne zgodi.

Postulati goriških slov. poslancev. — V imenu slov. poslancev je dr. Gregorčič obširno odgovoril na hinavski dopis dež. glavarja Pajerja glede sporazumljenja mej slov. in laš. poslanci. Naznanil mu je natančno vse pogoje, pod katerimi so slov. poslanci pripravljeni skleniti mir. Ti pogoji so: Zagotoviti se mora, da se vsi sklepi dež. zbora store samo porazumno mej obema strankama, in da se pri volitvah v odseke jemlje jednak ozir na obe stranki, zagotoviti se mora popolna ravnopravnost obeh jezikov v dež. oboru, v odsekih v dež. odboru in v dež. zavodih, sprejeti v dež. statut določbo da morajo vsi dež. uradniki biti zmožni obeh dež. jezikov. Referati se morajo v dež. odboru razdeliti po narodnosti, in se mora zavarovati stroga pariteta; dež. zaklad mora k stroškom okrajnih šolskih zakladov prispevati 80%, in plače učiteljev na ljudskih šolah se morajo zvišati, podpirati se morajo od strani dežele in države slov. obrtna nadaljevalna šola za dekleta, trgovska zbornica pa mora podpirati slovensko obrtno nadaljevalno šolo za dečke, regulacije voda itd., dovoliti se mora dež. brezobrestno posojilo vinogradnikom, izvršiti se mora takoj sklep dež. zbora glede nakupa delnic vipavske železnice z zneskom 100.000 gld., rešiti se mora takoj, in sicer ugodno vprašanje o slovenski ljudski šoli v Gorici, in odpraviti se morajo mestne mitnice v Gorici. Radovedni smo, kaj poreko k tem postulatoma Lahi in pa vlada.

Obrtnija.

Za našo obrtnost.

(Obrtnopolitična premišljevanja.)

IV.

Ako se ozremo po naši domovini, vidimo precejšnje število slučajev, da so si posamični obrtniki iz lastne moči in brez tuje podpore tudi pri najneugodnejših razmerah v svojem rokodelstvu pomagali najprej in da uspešno konkurirajo z veleprodukcijo.

Ti slučajji morajo poživiti pojemajočo samozavest naših obrtnikov in jih morajo vzpodbujati, da bi, zanašajoč se na svojo lastno moč, iskali pomoči pred vsem v napredku, v spopolnjenju svoje strokovne zmožnosti in v združevanju za gospodarska podjetja.

Glavni pogoj vsake nacionalne obrtne politike, podlaga te politike more biti jedino le samopomoč, poleg tega pa je dolžnost države in dežele kakor tudi družih faktorjev, da prizadevanja obrtnikov, si pomoči, izdatno podpirajo in da zakonodajnim ali upravnim potom odstranijo one ovire, vsled katerih rokodelstvo ne more napredovati in se razvijati.

Upliv zakonodajstva na razvoj obrtnosti pa se ne sme precenjevati. Preveliko zaupanje v to podporo je provzročilo že mnogo razočaranj, a vzlic temu še doslej